

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027”

(COM(2020) 758 final)

(2021/C 286/23)

Esittelijä: **Paul SOETE**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 14.1.2021
Oikeusperusta	EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	Työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	16.4.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	27.4.2021
Täysistunnon numero	560
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	205/1/9

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK panee tyytyväisenä merkille, että komission kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma, jäljempänä ”toimintasuunnitelma”, on osa kattavaa vastausta muuttoliikkeeseen liittyviin haasteisiin, kuten uudessa muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa esitetään.

1.2 Toimintasuunnitelma on edellistä laajempi ja kattaa vuoden 2016 toimintasuunnitelmasta poiketen muuttajien lisäksi myös ”maahanmuuttajataustaiset” EU:n kansalaiset. Vaikka kotouttaminen on tärkeää myös tämän kansalaisryhmän kannalta, kuten kaikkien kansalaisten ja asukkaiden osalta, se voi myös johtaa hajanaisempiin toimiin, koska uusien tulokkaiden pulmat eroavat toisen ja kolmannen sukupolven maahanmuuttajien ongelmista.

1.3 Kotouttamis- ja osallisuusvälineet ovat pääasiassa valtiollisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten hallinnassa. EU:n tason toimet ovat täydentäviä ja niiden tarkoituksena on edistää, helpottaa ja koordinoida yhteistyötä. Tämän vuoksi toimintasuunnitelmassa ei ole jäsenvaltioille yleisiä tai erityisiä tavoitteita vaan vain suosituksia. Nykyisen tilanteen ja pandemian vaikutukset huomioon ottaen on olemassa vaara, että nämä kotouttamiskäsitteet katsotaan toissijaisiksi.

1.4 Toimintasuunnitelmassa käsitellään kaikkia hiljattain saapuneiden muuttajien sosioekonomisen ja poliittisen kotoutumisen kannalta olennaisia politiikanaloja, ja siinä esitetään yleiskatsaus eurooppalaisista aloitteista eri aloilla, joilla voi olla vaikutusta muuttoliikkeeseen ja kotouttamiseen. ETSK huomauttaa, että todelliset haasteet ovat näiden politiikkojen täytäntöönpanossa.

1.5 ETSK tukee toimintasuunnitelmassa ehdotettuja tavoitteita keskeisillä aloilla. Se haluaa kuitenkin myös huomauttaa, että nämä ovat esimerkkejä mahdollisista toimita eivätkä mitattavissa olevia tavoitteita. Tästä syystä niiden tehokkaan täytäntöönpanon edellytyksenä näkyy olevan seurantasysteemi, jota ei ole vielä otettu käyttöön. ETSK kannustaa komissiota varautumaan seuraamaan jatkuvasti toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa.

1.6 Vuoden 2016 toimintasuunnitelmaan verrattuna tarkasteltavana olevassa toimintasuunnitelmassa kiinnitetään kaiken kaikkiaan enemmän huomiota kotoutumisen sukupuolilittävyyteen. Sukupuolinäkökohdat olisi tuotava esille myös aihealuekohtaisesti.

1.7 ETSK korostaa, että työn arvon yleisesti pitäisi olla toimintasuunnitelman läpi kulkeva teema, koska työ kaikissa eri muodoissaan on keskeinen osa kotoutumista ja henkilökohtaista kehitystä.

1.8 Toimintasuunnitelmassa esitetään yleiskatsaus kaikista kullakin aihealueella käytettävissä olevista rahoitusvälineistä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että nämä välineet on suunniteltu tukien alan asiantuntijoita varten, ja ETSK ehdottaa, että komissio helpottaisi rahoituksen saantia esimerkiksi luomalla erityisen kotouttamisvälineen. ETSK pelkää myös, että kotouttamisen rahoitus muuttuu asteittain yhä toissijaisemmaksi.

1.9 ETSK korostaa merkitystä, joka kansalaisyhteiskunnalla yleisesti ottaen on kotoutumisessa paikalliseen elämäntapaan, sekä ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen erityisroolia.

2. Taustatietoa

2.1 Kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027 on osa kattavaa vastausta muuttoliikkeeseen liittyviin haasteisiin, joka on esitetty uudessa muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa. Se perustuu vuoden 2016 EU:n kotouttamista koskevan toimintasuunnitelman sitoumuksiin ja saattaa ne ajan tasalle. Toimintasuunnitelma on voimassa seitsemän vuotta, ja sen väliarviointi tehdään vuonna 2024 kyseisen ajanjakson monivuotisen rahoituskehyksen mukaisesti.

2.2 Toimintasuunnitelman tarve johtuu maahanmuuttajien ja alkuperäisväestön välisistä huomattavista eroista koulutuksessa, työllisyudessa, köyhyydessä ja asumisolissa. Esimerkkinä tätä eroa kuvastavasta luvusta niiden nuorten maahanmuuttajien (18–24-vuotiaat), jotka eivät ole työssä eivätkä koulutuksessa, osuus EU:ssa on 21 prosenttia verrattuna 12,5 prosenttiin vastaavista alkuperäisväestön edustajista. Myös sukupuolten välinen ero on suuri: nuorten maahanmuuttajatyttöjen vastaava osuus on 25,9 prosenttia ⁽¹⁾.

2.3 Covid-19-pandemia on tuonut esiin syvälle juurtuneen eriarvoisuuden maahanmuuttajien pääsyssä terveydenhuoltoon, ja tähän liittyy riskejä koko yhteiskunnalle. Se on myös paljastanut, että maahanmuuttajat työskentelevät todennäköisemmin töissä, jotka edellyttävät tiivistä henkilökontaktia, ja ovat siten alttiimpia covid-19:lle.

2.4 Maahanmuuttajien täysimittainen integrointi työmarkkinoille voisi tuottaa suuria taloudellisia hyötyjä kansallisessa hyvinvoinnissa, mikä näkyisi myös eläkejärjestelmissä ja verontilityksissä ⁽²⁾. Tämä on kaikkia osapuolia hyödyttävä lopputulos, sillä täysimittainen kotouttaminen hyödyttää myös maahanmuuttajia, koska heille annetaan pääsy vastaanottavan maan sosiaaliturvajärjestelmän piiriin.

2.5 Toimintasuunnitelmassa viitataan kaikille EU:n osallisuuspolitiikoille yhteisiin yleisiin avainperiaatteisiin ja -arvoihin, myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin.

2.6 Toimintasuunnitelmassa esitetyt erityistoimet koskevat neljää aihealuetta: koulutusta, työllisyyttä ja osaamista, terveydenhuoltoa sekä asumista. Kunkin alan osalta yksilöidään maahanmuuttajien ja alkuperäisväestön väliset erot. Näitä toimia täydennetään monialaisilla toimilla, kuten rakentamalla vahvoja kumppanuuksia, lisäämällä erilaisia rahoitusmahdollisuuksia, edistämällä yhteyksiä vastaanottavaan yhteiskuntaan, tehostamalla uusien teknologioiden ja digitaalisten välineiden käyttöä ja seuraamalla kotouttamisen edistymistä.

2.7 ETSK toteaa, että toimintasuunnitelmassa keskitytään kotouttamisprosessiin sinänsä eikä EU:hun pääsyyn. Tästä huolimatta komitea korostaa, että perheiden yhdistäminen on edelleen tärkeä tekijä oikeudellisessa ja sosiaalisessa integraatiossa.

3. Yleishuomiot

3.1 Toisin kuin vuoden 2016 suunnitelma, nykyinen toimintasuunnitelma kattaa muuttajien lisäksi myös ”maahanmuuttajataustaiset” EU:n kansalaiset. ETSK panee merkille soveltamisalan laajentamisen; ovathan kotouttamiskohdat tärkeitä myös tämän jälkimmäisen kansalaisryhmän sekä kaikkien kansalaisten ja asukkaiden kannalta. Näin vaalitaan eurooppalaista elämäntapaa, jossa oikeuksiin ja osallisuustarpeisiin kytkeytyy myös velvollisuuksia.

⁽¹⁾ Euroopan komissio, ”Kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027”, s. 5.

⁽²⁾ Ks. edellä, s. 2.

3.2 Tästä huolimatta ETSK pelkää, että toimintasuunnitelman soveltamisalan laajentaminen saattaa johtaa myös hajanaisempiin – ja näin ollen vähemmän tehokkaisiin – toimiin. Uusien tulokkaiden pulmat eroavat toisen ja kolmannen sukupolven maahanmuuttajien ongelmista. Lisäksi toisen ja kolmannen sukupolven maahanmuuttajien sosiaalisten tarpeiden sisällyttäminen muuttoliike- ja kotouttamispolitiikkaan saattaa leimata heitä ja ylläpitää rasismia.

3.3 Komission toimintasuunnitelmassa esitetään hyvä yleiskatsaus eurooppalaisista aloitteista eri aloilla, joilla on vaikutusta muuttoliikkeeseen ja kotouttamiseen. Asiakirjassa käsitellään kaikkia keskeisiä politiikanaloja, joita tarvitaan hiljattain saapuneiden muuttajien sosioekonomiseen ja poliittiseen integrointiin. Siinä käsitellään myös varojen saatavuutta ja kotoutumisen helpottamiseen tähtääviä kumppanuuksia instituutioiden ja organisaatioiden kanssa.

3.4 ETSK korostaa, että näiden toimintapolitiikkojen ohella keskeinen kotouttamistekijä on edelleen työ, ja siksi sen turvaamisen ja edistämisen olisi oltava keskeinen osa koko suunnitelmaa.

3.5 ETSK korostaa, että todelliset haasteet ovat näiden toimintapolitiikkojen täytäntöönpanossa. Mainittakoon yhtenä esimerkkinä, että silloinkin kun maahanmuuttajien aiemmat tutkinnot tunnustetaan, työnantajat epäröivät palkata heitä, koska heidän osaamistasoonsa ei luoteta. Tätä näkyy tapahtuvan Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueelta sekä Etelä- ja Keski-Aasiasta tulleiden muuttajien kohdalla.

3.6 Sitoutuminen vahvistamaan alue- ja paikallisviranomaisten, kansalaisyhteiskunnan sekä maahanmuuttajien ja heidän järjestöjensä osallisuutta EU:n kotouttamis- ja osallisuuspolitiikkaan on myönteinen osa uutta toimintasuunnitelmaa. ETSK toteaa, että "kansalaisyhteiskuntaan" olisi sisällytettävä myös ammattiliitot ja työnantajajärjestöt.

3.7 Toimintasuunnitelmassa todetaan perustellusti valtiollisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten merkitys kotouttamispolitiikassa ja edistetään niiden välistä yhteistyötä. Itse asiassa on huomattava, että useimmat kotouttamisvälineet ovat niiden hallinnassa. EU:n tason toimet ovat täydentäviä ja niiden tarkoituksena on edistää, helpottaa ja koordinoida yhteistyötä siltä osin kuin se on hyödyllistä. Tämän vuoksi toimintasuunnitelmassa ei ole jäsenvaltioille yleisiä tai erityisiä tavoitteita vaan vain suosituksia.

3.8 Koska teksti ei ole sitova ja koska jäsenvaltiot ovat viime kädessä vastuussa kotouttamispolitiikasta kansallisella tasolla, ETSK korostaa, että tarvitaan EU:n jäsenvaltioiden selkeitä sitoumuksia ja asianmukaisia foorumeita, muun muassa säännöllisiä kokouksia, politiikkojen koordinoimiseksi ja edistymisen arvioimiseksi.

3.9 Komissio esittää selkeästi, mitä se haluaa saavuttaa kullakin osa-alueella. ETSK tukee sen diagnoosia ja ehdotuksia saavutuksiksi, mutta panee merkille, että selkeitä yleisiä tai toimikohtaisia tavoitteita ei ole. Täytäntöönpanon tehokkuus näkyy olevan riippuvainen seurantaprosessista, joka olisi otettava käyttöön.

3.10 Asiakokonaisuuteen SOC/649 kuuluvassa lausunnossa aiheesta "Uusi muuttoliike- ja turvapaikkasopimus" ⁽³⁾ ETSK esitti kysymyksiä kotouttamistoimien laajuudesta ja tuesta. Toimintasuunnitelmassa eri sidosryhmille tarjotut välineet ja kannustimet eivät välttämättä riitä parantamaan kotouttamista järkevällä tavalla, etenkin kun otetaan huomioon alan toimenpiteiden pitkäkestoinen luonne. Sen vuoksi on tarpeen tarkkailla täytäntöönpanoa tältä osin.

3.11 Rahoitus on tärkeä osa toimintasuunnitelmaa. Jäsenvaltioita ja muita sidosryhmiä kannustetaan hyödyntämään EU:n rahoitusta täysimääräisesti. Toimintasuunnitelmassa esitetään myös yleiskatsaus kaikista kullakin aihealueella käytettävissä olevista rahoitusvälineistä.

3.12 Vaikka valtavirtaistaminen mainitaan toimintasuunnitelman ohjaavien periaatteiden joukossa, suunnitelmassa ei anneta tyydyttäviä ohjeita siitä, miten kotouttamispolitiikat valtavirtaistetaan yleisiin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden toimenpiteisiin.

⁽³⁾ EUVL C 123, 9.4.2021, s. 15.

3.13 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että uudessa toimintasuunnitelmassa viitataan kotouttamisen sukupuolittavuuteen. Samalla komitea korostaa, että sukupuoleen liittyvät kotouttamisen haasteet ansaitsevat enemmän huomiota ja tarkempia toimia kaikilla aloilla.

4. Erityistä

4.1 Koulutus

4.1.1 Toimintasuunnitelmassa todetaan asianmukaisesti, että koulutus luo perustan onnistuneelle yhteiskuntaelämään osallistumiselle. Koulut ja muut oppilaitokset ovat tärkeä ympäristö osallistavan yhteiskunnan rakentamisessa ja eriytymisen torjunnassa. Lisäksi demokratiaa ja kansalaisuutta koskevan kansalaiskasvatuksen hankkiminen luo pohjan aktiiviselle yhteiskunnalliselle osallistumiselle ja estää samalla nuorten ajautumista ääri-ideologioihin. Kyseisissä yhteyksissä olisi kannustettava aktiiviseen kansalaisosallistumiseen, sillä se on omiaan lujittamaan luottamusta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteishenkeä.

4.1.2 Koulutukseen osallistumisen parantamiseen tähtäävien erityistoimien osalta komission antamaa tukea olisi täsmennettävä lisää, koska toimintasuunnitelma sisältää vain yleisiä viittauksia kohdennettuihin tukitoimiin. Tarkin maininta erityisestä toimenpiteestä on viittaus vuoden 2021 alussa julkaistavaan uuteen välineistöön, joka sisältää käytännön ohjeita varhaiskasvatuksen osallistavuuden kehittämiseksi.

4.1.3 Toimintasuunnitelmassa mainitaan myös tarve helpottaa kolmansissa maissa suoritettujen tutkintojen tunnustamista. Siinä esitetään useita välineitä tutkintojen tunnustamisen parantamiseksi: ENIC-NARIC-verkostot, Erasmus-ohjelma, eurooppalainen tutkintojen viitekehys ja Europass-portaali. Nykyisten välineiden vahvistamisen lisäksi on myös tärkeää yksilöidä ja kartoittaa olemassa olevat tunnustamisen esteet, kuten luottamuksen puute ja muut sosiaaliset esteet.

4.1.4 Komissio korostaa kieltenoppimisen merkitystä ja ehdottaa kattavien ja helposti tarjolla olevien kieltenoppimishjelmien kehittämistä edelleen. ETSK katsoo, että kieltenoppimisen olisi oltava koulutuksen ja työllisyyden alan toimissa keskeisellä sijalla aina kotouttamisprosessin ensimmäisistä vaiheista alkaen. Vastaanottavan yhteisön kielen oppiminen varmistaa asianmukaisten koulutustasojen saatavuuden, millä on kauaskantoisia vaikutuksia kotoutumiseen. Kieltenoppimishjelmien olisi siksi perustuttava myös kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan (*).

4.1.5 Lapsitakuuta koskevan tulevan tavoitteen perusteella on tärkeää suositella, että jäsenvaltiot tukevat maahanmuuttajalasten koulutukseenpääsyn parantamista varmistamalla, että maahanmuuttomenettelyt eivät häiritse koulunkäyntiä tai lasten oikeuksien toteutumista yleisemmin. Koulutuksessa olisi arvioitava ja täytettävä vammaisten maahanmuuttajalapsien yksilölliset tarpeet tai muut tarpeet sekä mukauduttava niihin kohtuullisessa määrin, jotta heidän persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuutensa sekä heidän henkiset ja fyysiset kykynsä kehittyvät mahdollisimman hyvin.

4.1.6 Kaikilla toimilla, joita näillä aloilla toteutetaan, olisi pyrittävä kullakin tasolla osallistaviin koulutusjärjestelmiin sekä elinikäiseen oppimiseen.

4.1.7 Toimintasuunnitelmassa korostetaan, että on tärkeää, että muuttajat tutustuvat mahdollisimman varhain vastaanottavan yhteiskunnan lainsäädäntöön, kulttuuriin ja arvoihin kansalaisvalmennuskursseilla. Komissio ehdottaa jäsenvaltioiden välistä hyvien käytäntöjen vaihtoa näillä aloilla. Näitä asioita koskevan tiedotuksen on oltava yleistajuista ja kaikkien saatavilla.

4.2 Työllisyys ja osaaminen

4.2.1 Tämän aihealueen ongelmien diagnosointi ja kokonaistavoitteiden määrittely on tehty hyvin, pystyen osoittamaan, kuinka tärkeä maahanmuuttajien panos talouteen on, erityisesti covid-19-pandemian aikana. Toimintasuunnitelmassa korostetaan myös sitä, miten maahanmuuttajatyöntekijöiden lisäksi myös maahanmuuttajaryttäjät ovat keskeisessä asemassa pandemian aikana ja sen jälkeen tapahtuvan kasvun kannalta.

(*) Kotouttamisen tavoitekielitasoista ks. myös asiakokonaisuuteen SOC/641 kuuluva lausunto aiheesta "Maahanmuuttajataustaisten naisten, äitien ja perheiden kotouttaminen EU:n jäsenvaltioissa ja kotouttamisen tavoitekielitasot" (puheenjohtajavaltio Saksan pyytämä valmistava lausunto) (EUVL C 10, 11.1.2021, s. 1).

4.2.2 Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi toimintasuunnitelmassa kannustetaan hyödyntämään olemassa olevia EU:n välineitä, mukaan lukien eurooppalainen kotouttamiskumppanuus yhteistyön tekemiseksi sosiaalisten ja taloudellisten kumppanien kanssa, Työnantajat kotouttamisen tukena -aloite ja yrittäjyyttä tukeva InvestEU-aloite, eurooppalainen kotouttamisasioiden verkosto, julkisten työvoimapalvelujen eurooppalainen verkosto sekä Europass-foorumi taitojen arviointiin liittyvien käytäntöjen jakamiseksi ja laajentamiseksi, kolmansien maiden kansalaisille tarkoitettu EU:n taitoprofiilityökalu taitojen validoinnin helpottamiseksi sekä tuleva kansalaisuutta, tasa-arvoa, perusoikeuksia ja arvoja koskeva ohjelma maahanmuuttajataustaisten henkilöiden tukemiseksi.

4.2.3 Toimintasuunnitelmassa mainitaan myös muiden tavoitteiden ohella rahoituksen ja tiedon saamisen vaikeuksiin puuttuminen, mutta siinä ei ehdoteta erityisiä toimia näiden vaikeuksien ratkaisemiseksi. Tältä osin toimintasuunnitelmassa olisi edistettävä maahanmuuttajien voimaannuttamista varmistamalla, että heidän saatavillaan on rahoitus- ja oikeustietoa, valitusmekanismeja ja mahdollisuus turvalliseen raportointiin ymmärrettävässä ja helppokäyttöisessä muodossa.

4.2.4 Toimintasuunnitelmassa korostetaan perustellusti, että on tärkeää varmistaa tehokkaammat ja nopeammat taitojenarviointijärjestelmät tai -testit ottaen huomioon tässä yhteydessä myös aiemmat kokemukset.

4.2.5 Taitojenarviointivälineet eivät kuitenkaan riitä varmistamaan työmarkkinoille pääsyä, vaan tarvitaan toimia epäluulon ja syrjinnän torjumiseksi. On tärkeää tarjota tukea ja erityisohjeita kansallisille työvoimatoimistoille ja työllisyysalan sidosryhmille syrjinnän vastaisten toimintapolitiikkojen kehittämiseksi ja osallistumisen edistämiseksi kaikilla tasoilla. On myös ratkaisevan tärkeää suositella kansallisia toimintapolitiikkoja, joilla varmistetaan kolmansien maiden kansalaisten laajempi ja sujuvampi pääsy kaikille työelämän aloille helpottamalla viisumimenettelyjä.

4.2.6 Toimintasuunnitelmassa olisi lisäksi korostettava, että on tärkeää edistää varsinaiseen kokopäivätyöhön mahdollisesti johtavan oppisopimuskoulutuksen, harjoittelun, ammatillisen koulutuksen ja myös vapaaehtoistyön saatavuutta. Näin maahanmuuttajilla ja maahanmuuttajataustaisilla asukkailla on mahdollisuus työskennellä, kasvattaa osaamistaan ja saada tuloja itsensä ja perheidensä elättämiseen. Erityisesti nuorten pääsyä työmarkkinoille edistävissä ohjelmissa (esimerkiksi nuorisotakuu) olisi oltava erityissäännöksiä, joilla taataan kolmansien maiden kansalaisten osallistuminen.

4.2.7 Toimintasuunnitelmassa olisi myös suunniteltava kohdennettuja toimia, joilla pyritään voimaannuttamaan muuttaja- ja pakolaisnaisia ja parantamaan heidän pääsyään työmarkkinoille muun muassa tehostamalla ihmiskaupan vastaisia toimenpiteitä ja tukemalla erityistarpeita.

4.3 Terveystarpeet

4.3.1 Tärkeintä on, että toimintasuunnitelmassa korostetaan, että covid-19-pandemia on tuonut esiin syvälle juurtunutta eriarvoisuutta terveyspalvelujen saatavuudessa ja että tämä aiheuttaa riskejä koko yhteiskunnalle.

4.3.2 Pandemian huomioon ottaen ETSK katsoo, että kaikilla muuttajilla, myös laittomilla muuttajilla, olisi oltava pääsy perusterveydenhuoltoon ja erityisesti testaukseen ja rokotuksiin kaikissa EU:n jäsenvaltioissa.

4.3.3 Ehdotettujen toimien osalta komissio viittaa rahoitusmahdollisuuksiin AMIF-rahaston, ESR+:n, EAKR:n ja tulevan kansalaisuutta, tasa-arvoa, perusoikeuksia ja arvoja koskevan ohjelman kautta. Toimintasuunnitelmassa kannustetaan perustellusti käyttämään EU:n rahoitusta terveyspalvelujen tarjoamiseen.

4.3.4 ETSK korostaa, että on tärkeää suositella, että jäsenvaltiot poistavat terveyspalveluissa ja niiden saatavuudessa olevat esteet muun muassa järjestämällä kansallisia terveydenhuoltojärjestelmiä koskevia tiedotuskampanjoita sekä arvioimalla vammaisten muuttajien yksilöllisiä terveystarpeita ja vastaamalla niihin.

4.3.5 ETSK korostaa, että osana kotouttamisprosessia on tärkeää lisätä tietoisuutta maahanmuuttajaväestön mielen-terveydestä ja edistää sitä, erityisesti nykyisen pandemiatilanteen huomioon ottaen, myös varmistamalla, että mielen-terveyspalveluissa otetaan huomioon kulttuuritekijät.

4.3.6 Terveyspalvelujen saatavuuden parantamiseksi toteutettavien toimien olisi katettava myös turvapaikanhakijoiden vastaanottotilat, mikä tulee ottaa huomioon erityisesti uutta terveysohjelmaa valmisteltaessa.

4.4 Asuminen

4.4.1 Kuten rakennusten perusparannusaloa koskevassa tiedonannossa todettiin, komissio aikoo käynnistää kohtuuhintaisen asumisen kärkihankkeen ja edistää eriytymättömän, ihmisarvoisen ja kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään turvapaikanhakijoiden itsenäisen asumisen malleihin kollektiivisten mallien sijaan.

4.4.2 Tämän alan luetelluista tavoitteista etusijalle olisi asetettava syrjinnän torjuminen asuntomarkkinoilla ja asumisen eriytymisen vähentäminen.

4.4.3 Tässä yhteydessä olisi myös korostettava enemmän kohtuuhintaisten asuntojen, myös sosiaalisen asuntotarjonnan, laajentamista valtavirtaistetuilla ratkaisulla, jotka kohdennetaan kolmansien maiden kansalaisten ja kaikkien niiden asukkaiden hyväksi, joilla on tarpeita asumisen järjestämisessä⁽⁵⁾.

4.4.4 Jäsenvaltioita olisi kannustettava käyttämään EU:n rahoitusta myös sellaisten mekanismien suunnitteluun ja täytäntöönpanoon, joilla taataan oikeussuojan saaminen asuntomarkkinoilla tapahtuvalta hyväksikäytöltä.

4.5 Kumppanuudet kotouttamisprosessin tehostamiseksi

4.5.1 Komissio aikoo vahvistaa Euroopan kotouttamisverkostoa tarjoamalla jäsenvaltioille kohdennettua rahoitusta ja valmiuksien kehittämistä.

4.5.2 Erityistä huomiota kiinnitetään paikallis- ja alueviranomaisten tukemiseen, mukaan lukien kotouttamista edistävän kaupunkiakatemian laajentaminen ja uskonnollisten yhteisöjen välisen vuoropuhelun lujittaminen, kaupunkien tukeminen radikalisoitumisen ehkäisemisessä vuonna 2019 käynnistetyn EU:n kaupungit radikalisoitumista vastaan -aloitteen yhteydessä. ETSK korostaa uskontojen välisen vuoropuhelun merkitystä kotouttamisessa.

4.5.3 Toimintasuunnitelmassa mainitaan myös vuotuinen Euroopan muuttoliikefoorumi, joka järjestetään yhteistyössä ETSK:n ja erityisesti komitean temaattisen valmisteluryhmän ”maahanmuutto ja kotouttaminen” kanssa, ja jolla tuetaan kansalaisyhteiskunnan ja maahanmuuttajajärjestöjen kuulemistä.

4.5.4 Lisäksi suunnitelmassa todetaan, että säätiöitä ja järjestöjä tuetaan maahanmuuttajien kotouttamista koskevan järjestelmällisen vuoropuhelun kautta ja mahdollisia yhteistyövälineitä tutkimalla, selventämällä, mitä tukea niillä voitaisiin tarjota.

4.6 EU:n tarjoamien rahoitusmahdollisuuksien lisääminen

4.6.1 Rahoitusnäkökohdat kulkevat kaikkien suunnitelmassa ehdotettujen toimien punaisena lankana, ja ne kytkeytyvät vuosien 2021–2027 monivuotiseen rahoituskehukseen. Toimintasuunnitelmaan on lisätty yleiskatsaus tärkeimmistä EU:n rahastovaroista, joilla tuettiin kotouttamista ja osallisuutta kaudella 2014–2020, mutta tulevaisuutta koskevia lukuja ei anneta. ETSK ymmärtää, että on välttämätöntä odottaa, että ohjelmasuunnitteluvaihe saadaan päätökseen, jotta saadaan selville, kuinka paljon määrärahoja kustakin rahastosta jäsenvaltiot kohdentavat kotouttamiskysymyksiin.

4.6.2 Luettelo rahastovaroista, joita voidaan käyttää kotouttamiseen ja osallisuuteen tai jotka ovat maahanmuuttajien tukemiseen liittyvien toimien kannalta merkityksellisiä, on vaikuttava, sisältäen AMIF-, ESR+ ja EAKR-rahastot. Tästä huolimatta olisi selvennettävä synergioita muiden rahastojen kanssa, esimerkiksi Erasmus+-ohjelman, elpymis- ja palautumistukivälineen, Euroopan maaseudun kehittämisen maaseuturahaston ja InvestEU-rahaston kanssa. Kun teknisen tuen väline on hyväksytty, silläkin voidaan tukea jäsenvaltioita kotouttamis- ja osallisuuspolitiikkojen kehittämisessä tai parantamisessa. Myös tulevilla kansalaisuutta, tasa-arvoa, oikeuksia ja arvoja koskevalla ohjelmalla voisi olla rooli sellaisten erityisten toimien rahoittamisessa, jotka kohdennetaan maahanmuuttajataustaisten EU:n kansalaisten hyväksi. On päätetty, että käytettävissä on laaja valikoima mahdollisia rahastovaroja, mutta erityinen rahasto kotouttamisasiota varten olisi voinut olla parempi ratkaisu. ETSK ehdottaa, että komissio helpottaa rahoituksen saantia esimerkiksi luomalla erityisen välineen muuttajien kotouttamista varten.

⁽⁵⁾ Yleiskatsauksen innovatiivisiin ja osallistaviin asumisratkaisuihin tarjoaa Housing Europe Observatory, 2018. Housing & Migration. Research Briefing. Bryssel: Housing Europe Observatory.

4.6.3 Myös eurooppalainen lapsitakuu on tärkeä seikka tässä yhteydessä, sillä heikoimmassa asemassa oleviin lapsiin kuuluvat myös maahanmuuttajataustaiset lapset.

4.6.4 EU:n rahoituksen monimutkaisuuden vuoksi on tarpeen päivittää vuonna 2018 kehitettyä välineistöä varojen hyödyntämiseksi kotouttamisessa ohjelmakaudella 2021–2027.

4.6.5 Kiinnostava rahoituspolitiikan näkökohta on myös komission aikomus kehittää julkisen ja yksityisen sektorin välisiä kumppanuuksia säätiöiden ja yksityisten rahoittajien kanssa.

4.7 Osallistumisen ja vastaanottavan yhteiskunnan kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen edistäminen

4.7.1 ETSK suhtautuu myönteisesti ajatukseen kutsua hiljattain perustettu maahanmuuttajista ja heitä edustavista järjestöistä koostuva maahanmuuttajien näkemyksiä käsittelevä asiantuntijaryhmä mukaan tulevien muuttoliike-, turvapaikka- ja kotouttamispolitiikkojen suunnitteluun ja täytäntöönpanoon. Näin voitaisiin parantaa maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten EU:n kansalaisten osallistumista kuulemisprosessiin ja varmistaa, että toimintalinjat vastaavat todellisia tarpeita. Näistä syistä on tärkeää luoda mahdollisuuksia kolmansien maiden kansalaisten ja vastaanottavien yhteisöjen väliseen keskinäiseen vaihtoon aina vastaanoton ja kotouttamisen alkuvaiheista alkaen.

4.7.2 Toimintasuunnitelman tavoitteena on edistää vuoropuhelua ja lisätä kaikkien eurooppalaisten tietoisuutta kotouttamisen ja muuttoliikkeen arjesta. Tämä tavoite saattaa kuitenkin olla liian epämääräinen huolimatta selkeistä pyrkimyksistä lisätä tietoisuutta tosiseikoista ja lukumääristä. Muuttoliikettä koskevan sanoman luonteen muuttaminen suuren yleisen tietoisuudessa on ehdottoman välttämätöntä, ja ETSK aprikoi, mitä tämän toteuttamiseksi aiotaan tehdä.

4.7.3 ETSK tukee jalkapallofestivaalien kaltaisia aloitteita, jotka on tarkoitettu nuorille muuttajille Euroopan mestaruuskisojen isäntäkaupungeissa ja joilla voidaan edistää muuttoliikemyönteistä kerrontaa. Muut tällaiset tilapäiset toimenpiteet, kuten kotouttamispalkinnot paikallisille kouluille tai yhteisöille/järjestöille, voivat kuitenkin vahvistaa miellettyjä eroja ja leimata tiettyjä ryhmiä.

4.8 Uusien teknologioiden ja digitaalisten välineiden käytön tehostaminen

4.8.1 Komission toimintasuunnitelmassa todetaan perustellusti maahanmuuttajien ja alkuperäisväestön välisen digitaalisen kuilun todellinen riski, joka johtuu erinäisistä syistä: 8,1 prosentilla Euroopan ulkopuolella syntyneistä ihmisistä ei ole varaa tietokoneisiin, verrattuna 3,1 prosenttiin alkuperäisväestöstä, ja maahanmuuttajakotitalouksien vanhemmilla voi olla enemmän vaikeuksia tukea lapsensa etäoppimista.

4.8.2 Toimintasuunnitelmassa suositellaan maahanmuuttajaväestön digitaalisen lukutaidon lisäämistä, mutta siinä ei ole erityisiä ehdotuksia tai tavoitteita siitä, miten tämä tulisi käytännössä toteuttaa.

4.8.3 Maahanmuuttajien ottaminen mukaan digitaalisten julkisten palvelujen luomiseen ja tarjoamiseen on mielenkiintoinen ajatus. ETSK olettaa, että näin on jo menetelty EU:n hallinnollisten toimien suhteen.

4.9 Edistymisen seuranta: kohti näyttöön perustuvaa kotouttamis- ja osallistamispolitiikkaa

4.9.1 ETSK suhtautuu myönteisesti tavoitteeseen saada aikaan muuttoliikettä koskeva keskustelu, joka perustuu entistä enemmän todennettuun tietoon. Jos tämän tavoitteen saavuttamista voidaan edistää paremmilla tietoresursseilla ja esittelyvälineillä, niitä on kerättävä, kehitettävä ja yleistettävä. Kotouttamista koskevia EU:n indikaattoreita on ollut olemassa vuodesta 2010, mutta laajoista ponnisteluista huolimatta tiedoissa on edelleen puutteita. Tältä osin hyödyllisiä välineitä voisivat olla uusi barometri ja yhteinen tulostaulu, joilla tuetaan vertailua eri maiden ja ajanjaksojen välillä.

Bryssel 27. huhtikuuta 2021.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG